

A.1.6

Civielrechtelijke aansprakelijkheid van accountants

Mr. H.J. Blaisse en Mr. A.J. Raat*

I Inleiding

Accountants¹ worden steeds vaker geconfronteerd met claims. Dat geldt niet alleen voor accountants van internationaal opererende bedrijven. Ook accountants van kleine en middelgrote ondernemingen worden in toenemende mate civielrechtelijk aansprakelijk gesteld, hetgeen niet zelden leidt tot een gerechtelijke procedure waarin schadevergoeding van de accountant wordt gevorderd. In deze bijdrage wordt de vraag behandeld wanneer een accountant civielrechtelijk aansprakelijk kan zijn.

Het plan van aanpak is als volgt. Wij staan achtereenvolgens stil bij de aansprakelijkheid van de accountant tegenover de opdrachtgever, tegenover derden en tegenover de gezamenlijke faillissementscrediteuren. Ook wordt aandacht besteed aan de betekenis van uitspraken van de tuchtrechter voor civielrechtelijke aansprakelijkheid, de beperking van aansprakelijkheid door middel van exoneratieclausules en de beroepsaansprakelijkheidsverzekering. Allereerst wordt een kort overzicht gegeven van de relevante wet- en regelgeving.

* Mr. H.J. Blaisse en mr. A.J. Raat zijn verbonden aan het advocatenkantoor Blaisse te Amsterdam. Zij behandelen zaken op het gebied van accountantsaansprakelijkheid en tuchtrecht.

1. Onder accountants wordt in dit hoofdstuk verstaan de openbaar accountant (AA/RA) zoals gedefinieerd in de Verordening Gedragscode (VGC).

De accountantspraktijk laat een breed scala aan werkzaamheden zien. De civielrechtelijke aansprakelijkheid van de accountant zal hieronder bezien worden tegen de achtergrond van de belangrijkste werkzaamheden die accountants verrichten, te weten het controleren, beoordelen of samenstellen van jaarrekeningen. Aan andere werkzaamheden, zoals overeengekomen specifieke werkzaamheden, transactiegerelateerde adviesdiensten, het optreden als bindend adviseur en dergelijke wordt dus niet expliciet aandacht besteed.¹

De accountant kan niet alleen met een civielrechtelijke claim geconfronteerd worden, maar ook met een tuchtklacht die door de tuchtrechter wordt beoordeeld. In toenemende mate is zelfs strafrechtelijke aansprakelijkheid aan de orde, bijvoorbeeld indien de accountant bewust meewerkt aan het verwerken van valse gegevens in de jaarrekening.² Voor tuchtrechtelijke en strafrechtelijke aansprakelijkheid gelden (deels) andere maatstaven dan voor civielrechtelijke aansprakelijkheid. Die twee vormen van aansprakelijkheid vallen dan ook buiten het bestek van deze bijdrage.

De omvang van deze bijdrage staat niet toe dat wij uitgebreid op de diverse onderwerpen ingaan. De problematiek wordt in hoofdlijnen geschetst.

2 Toepasselijke wet- en regelgeving³

2.1 *Burgerlijk Wetboek (BW)*

De rechtsverhouding tussen de accountant en zijn cliënt is doorgaans een overeenkomst van opdracht als bedoeld in art. 7:400 BW. Dat is een overeenkomst waarbij de opdrachtnemer (de accountant) in opdracht van de opdrachtgever (de cliënt)

1. Hiervoor verwijzen wij naar onze bijdrage 'Aspecten bij civielrechtelijke aansprakelijkheid van accountants', Leidraad voor de AA afl. 73-november 2010.

2. Art. 336 Wetboek van Strafrecht.

3. Hieronder wordt het referentiekader voor de individuele accountant weergegeven. Regelgeving voor accountantsorganisaties wordt buiten beschouwing gelaten.

bepaalde diensten verricht. De accountant/opdrachtnemer heeft geen arbeidsovereenkomst met de cliënt/opdrachtgever; hij is zelfstandig en dus niet ondergeschikt aan de cliënt/opdrachtgever.

Op grond van art. 7:401 BW heeft de accountant een *zorgplicht*: hij moet bij zijn werkzaamheden de zorg van een goed opdrachtnemer in acht nemen. De wet zegt niet wat daaronder precies moet worden verstaan. Dat is in de rechtspraak nader ingekleurd.¹ De aard van de overeenkomst van opdracht met de accountant zal veelal een inspanningsverbintenis zijn, waarbij hij geen garantie geeft over het resultaat. De accountant kan immers niet vooraf garanderen dat hij tot een goedkeurende verklaring bij de jaarrekening komt, maar wel dat als de jaarrekening voldoet aan de daaraan te stellen eisen, hij bij de jaarrekening een goedkeurende verklaring zal afgeven. Van een resultaatverbintenis is bijvoorbeeld sprake indien de accountant zich ertoe verbindt om tijdig een bezwaarschrift voor zijn cliënt in te dienen.

Het BW geeft nog een aantal regels die de plichten van de accountant als opdrachtnemer verder inkleuren. Zo dient de accountant op grond van art. 7:402 BW gevolg te geven aan tijdig verleende en verantwoorde aanwijzingen over de uitvoering van de opdracht. Deze bepaling mag niet zo worden uitgelegd dat de cliënt bepaalt op welke wijze de accountant zijn opdracht uitvoert. De accountant is nu eenmaal gebonden aan zijn beroeps- en gedragsregels en hij mag geen aanwijzingen van de cliënt opvolgen als hij daarmee in strijd met die regels zou handelen. Indien de accountant en de opdrachtgever hierover niet tot overeenstemming komen, dient de accountant in het uiterste geval de overeenkomst op te zeggen.

De wettelijk opgedragen taak tot controle van de jaarrekening is de kerntaak van de accountant. Het BW is daar vrij summier over. Art. 2:393 BW bepaalt dat de accountant onderzoekt of de jaarrekening het door art. 2:362 lid 1 BW vereiste

1. Zie hierna § 3.3.

inzicht geeft en aan de wettelijke eisen voldoet. Ook gaat de accountant na of het jaarverslag, voor zover hij dat kan beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld en met de jaarrekening verenigbaar is en of de in art. 2:392 BW bedoelde gegevens zijn opgenomen. Over de wijze en omvang van de accountantscontrole en de toe te passen controleprocedures zwijgt het BW. Die zijn te vinden in de gedrags- en beroepsregels.

2.2 *De gedrags- en beroepsregels*

Op grond van art. 19 lid 2 Wet op het accountantsberoep stelt de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) verplicht ten behoeve van een goede beroepsuitoefening van de werkzaamheden van accountants bij verordening gedrags- en beroepsregels vast te stellen die gelden voor alle accountants.¹

Met ingang van 1 januari 2007 zijn de gedragsregels opgenomen in de VGC voor AA's en voor RA's. Deze zijn ontleend aan de Code of Ethics van de International Federation of Accountants (IFAC). Op grond van de VGC zijn de volgende fundamentele beginselen van toepassing op alle accountants:

- integriteit;
- objectiviteit;
- deskundigheid en zorgvuldigheid;
- geheimhouding;
- professioneel gedrag.

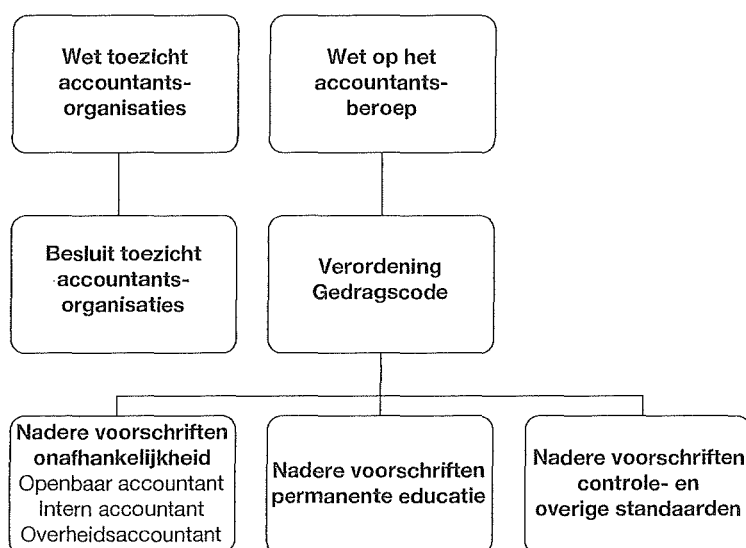
Voor de toetsing van de door de accountant uitgevoerde werkzaamheden zijn art. A-130.1 VGC (de eis van deskundigheid en zorgvuldigheid) en art. A-130.4 (de eis van voldoende diep-

1. De Wet op de Accountants-Administratieconsulenten en de Wet op de Registeraccountants zijn per 1 januari 2013 vervangen door de Wet op het accountantsberoep. Bij de invoering van de Wet op het accountantsberoep zijn de NOvAA en het NIVRA samengevoegd tot de NBA.

gang) belangrijke bepalingen.¹ Bij assurance opdrachten geldt de eis van onafhankelijkheid als nadere uitwerking van het fundamentele beginsel van objectiviteit.

De beroepsregels zijn opgenomen in de Nadere voorschriften controle- en overige standaarden (NV COS)². De NV COS zijn gebaseerd op de International Auditing & Assurance Standards Board (IAASB) van de International Federation of Accountants (IFAC). Sinds 1 juli 2007 kan het handelen van een accountant door de tuchtrechter rechtstreeks aan de beroepsregels worden getoetst.

De regelgeving voor de individuele accountant kan als volgt schematisch worden weergegeven:

Figuur 1. Schematische weergave regelgeving individuele accountant

1. Voorheen stond dit bekend als de eis van een deugdelijke grondslag.

2. Van 1 januari 2007 tot en met 30 juni 2007 was deze regelgeving COS genaamd. Per 1 januari 2007 zijn de Richtlijnen voor de Accountantscontrole (RAC) komen te vervallen. Inhoudelijke wijzigingen zijn nauwelijks doorgevoerd.

3 **Civielrechtelijke aansprakelijkheid en zorgplicht**

Het Nederlandse recht kent geen bijzondere bepalingen die de civiele aansprakelijkheid van de accountant regelen. De aansprakelijkheid tegenover de opdrachtgever vloeit in de regel voort uit de overeenkomst van opdracht tussen de accountant en de opdrachtgever (zie hiervoor 2.1). De aansprakelijkheid tegenover de opdrachtgever wordt dan op grond van art. 6:74 BW gebaseerd op toerekenbare tekortkoming in de nakoming van een verbintenis ('wanprestatie').¹

De aansprakelijkheid ten opzichte van derden, dat wil zeggen degene met wie de accountant geen contractuele relatie heeft, wordt gebaseerd op onrechtmatige daad (art. 6:162 BW).² In het verleden werd verschillend gedacht over de vraag of en onder welke omstandigheden de accountant bij de controle van de jaarrekening en het verrichten van andere wettelijk opgedragen taken³ ten opzichte van derden aansprakelijk kan zijn uit hoofde van een onrechtmatige daad. Er was sprake van twee stromingen.

Eenzijds werd een ruime opvatting verdedigd dat de jaarrekening (mede) bedoeld is om derden informatie te geven in de vermogenspositie van een vennootschap. Derden moeten dus op de jaarrekening kunnen vertrouwen. De controle door de accountant dient de betrouwbaarheid van de jaarrekening te vergroten. Het feit dat de jaarrekening en de accountantsverklaring openbaar worden gemaakt, onderstreept dat de accountantsverklaring (ook) een functie heeft ten opzichte van derden, hetgeen impliceert dat de accountant een zorgplicht heeft ten opzichte van derden. Indien de accountant die zorgplicht schendt, doordat hij bijvoorbeeld de controlewerkzaam-

1. Art. 6:74 BW luidt als volgt: 'Iedere tekortkoming in de nakoming van een verbintenis verplicht de schuldenaar de schade die de schuldeiser daardoor lijdt te vergoeden, tenzij de tekortkoming de schuldenaar niet kan worden toegerekend.'

2. Art. 6:162 BW: 'Hij die jegens een ander een onrechtmatige daad pleegt, welke hem kan worden toegerekend, is verplicht de schade die de ander dientengevolge lijdt, te vergoeden.'

3. Zoals de accountantsverklaring bij de storting op aandelen in natura ex art. 2:94a en 2:204a BW.

heden niet adequaat uitvoert, kan hij zonder meer aansprakelijk zijn jegens derden.

Aan de andere kant werd een enge opvatting verdedigd dat er sprake moet zijn van bijkomende omstandigheden voor het aannemen van een zorgplicht van de accountant tegenover derden bij de uitvoering van de wettelijke taken. Het gaat er dan om of het voor de accountant voorzienbaar was dat de derde zich op de van een goedkeurende accountantsverklaring voorziene jaarrekening zou baseren, bijvoorbeeld in het kader van de prijsbepaling van aandelen bij een overname (bij de vaststelling van het eigen vermogen als bestanddeel van de overnameprijs). In dat geval is het voor de accountant voorzienbaar dat deze derde schade zal lijden als gevolg van zijn fout. Dat maakt de aansprakelijkheid van de accountant tegenover die derde aanvaardbaar.

Het valt niet te zeggen of de Hoge Raad in het *Vie d'Or*-arrest, dat wij in § 3.3.1 behandelen, tendeert naar een ruime of enge opvatting inzake aansprakelijkheid van de accountant jegens derden.

De accountantsverklaring is erop gericht om een redelijke mate van zekerheid te verschaffen dat de jaarrekening als geheel geen onjuistheden van materieel belang bevat. Bij andere dan controleopdrachten, zoals beoordelings- of samenstellingsopdrachten, ligt dat anders. Zo is de beoordelingsverklaring erop gericht om te kunnen meedelen dat de accountant niets gebleken is op grond waarvan hij zou moeten concluderen dat de jaarrekening niet is opgesteld in overeenstemming met de van toepassing zijnde grondslagen voor financiële verslaggeving (de negative assurance). Het doel van de samenstellingsopdracht is – kort gezegd – het verzamelen, verwerken, rubriceren en samenstellen van financiële informatie. De samenstellingsverklaring is er niet op gericht enige zekerheid te verschaffen over de financiële informatie. Bij beoordelings- en samenstellingsopdrachten ligt aansprakelijkheid van de accountant jegens derden minder voor de hand, waarbij sprake is van een glijdende schaal. In alinea 3.3.4 komen wij hierop terug.

Het antwoord op de vraag wanneer sprake kan zijn van aansprakelijkheid is zozeer afhankelijk van het specifieke geval, dat wij in het kader van deze bijdrage daar geen algemene opmerking over kunnen maken.

3.1 *Contractuele aansprakelijkheid*

De vraag of de accountant wanprestatie heeft gepleegd spitst zich vaak toe op de vraag of hij zijn werkzaamheden met voldoende deskundigheid en zorgvuldigheid en voldoende diepgang heeft uitgevoerd. Uit art. 6:74 lid 1 BW volgt dat de vereisten voor een vordering op grond van wanprestatie de volgende zijn:

- de accountant moet toerekenbaar tekortgeschoten zijn (een fout hebben gemaakt). De vraag die hierbij beantwoord moet worden is of de accountant de zorgvuldigheid in acht heeft genomen die in de omstandigheden van het concrete geval van een redelijk bekwaam en redelijk handelend beroepsgenoot mag worden verwacht. Deze maatstaf is identiek aan de zorgplicht van art. 7:401 BW en kent twee elementen. Het eerste element is dat van algemene bekwaamheid (de accountant wordt geacht over de vakkennis en deskundigheid van een vergelijkbaar beroepsgenoot te beschikken). Het tweede element is dat de accountant de zorg in acht neemt, die in het specifieke geval van hem mag worden verlangd;¹
- de fout moet aan de accountant kunnen worden toegerekend, in de zin dat er sprake moet zijn van verwijtbaarheid (schuld).

Van wanprestatie is bijvoorbeeld sprake als de accountant een goedkeurende verklaring afgeeft bij een jaarrekening, terwijl die jaarrekening tekortkomingen van materiële aard bevat die bij een adequate controle zouden zijn opgemerkt of indien die jaarrekening niet het vereiste inzicht geeft. In dat geval is de accountant in beginsel aansprakelijk voor de door de op-

1. Deze maatstaf is door de Hoge Raad in 1990 voor het eerst geformuleerd en geldt voor alle vrije beroepsbeoefenaren, HR 9 november 1990, *NJ 1991/26 (Speekaert/Grademer)*.

drachtgever geleden schade. Ook als de controlewerkzaamheden vaktechnisch goed zijn uitgevoerd, maar een niet daarop aansluitende verklaring wordt gegeven, is er sprake van een fout. Die fouten kunnen de accountant worden toegerekend, waarmee de wanprestatie vaststaat.

Als sprake is van wanprestatie, kan dat gevolgen hebben voor de overeenkomst van opdracht. De opdrachtgever is dan namelijk gerechtigd de overeenkomst geheel of gedeeltelijk te ontbinden en de accountant kan verplicht worden het betaalde honorarium (deels) terug te betalen. Ook de schade die de opdrachtgever als gevolg van de wanprestatie van de accountant lijdt, kan dan op die accountant worden verhaald. De opdrachtgever zal daar vaak al vastlopen, omdat slechts onder bijzondere omstandigheden sprake zal zijn van schade bij de opdrachtgever. Het enkele feit dat bijvoorbeeld een jaarrekening ten onrechte voorzien is van een goedkeurende accountantsverklaring, hoeft niet te betekenen dat sprake is van schade bij de vennootschap/opdrachtgever.

Wanneer is vastgesteld dat de accountant toerekenbaar tekort is geschoten en er schade zou zijn geleden, staat daarmee nog niet vast dat de accountant verplicht is tot vergoeding van schade. Wij doelen dan op het zogenoemde vereiste causale verband, in de zin dat er een oorzakelijk verband moet zijn tussen het tekortschieten van de accountant en het optreden van de schade. Of de opdrachtgever schade heeft geleden als gevolg van bijvoorbeeld een ten onrechte afgegeven goedkeurende accountantsverklaring bij een jaarrekening, en zo ja wat de omvang van de schade dan is, is vaak niet makkelijk te bepalen. Uitgangspunt is dat de opdrachtgever het causale verband tussen de schade en de wanprestatie aannemelijk moet maken. Daarbij dient aangetekend te worden dat naarmate de ernst van de wanprestatie groter is, de rechter minder eisen lijkt te stellen aan het causaal verband. Bovendien is het in de regel voldoende dat er een zekere mate van waarschijnlijkheid bestaat dat de schade niet zou zijn ontstaan indien de accountant geen fout had gemaakt.

Als die mate van waarschijnlijkheid aanwezig is, en de opdrachtgever aldus voldoende aannemelijk heeft gemaakt dat er sprake is van een causaal verband tussen de wanprestatie en de schade, dan volgt de vraag in hoeverre de schade aan de accountant kan worden toegerekend. Op dit punt komen de aard van de schade, de aard van de aansprakelijkheid en de mate van voorzienbaarheid aan de orde.

Tenslotte kan de accountant zich verweren met een beroep op eigen schuld van de opdrachtgever, in de zin dat de schade (mede) een gevolg is van omstandigheden die aan de opdrachtgever kunnen worden toegerekend. Indien de accountant bijvoorbeeld wordt aangesproken omdat hij ten onrechte een goedkeurende accountantsverklaring bij een jaarrekening heeft afgegeven die tekortkomingen bevat, zal de accountant zich op het standpunt kunnen stellen dat de jaarrekening door het bestuur van de opdrachtgever is opgemaakt en dat hij (slechts) gecontroleerd heeft. Op grond van die omstandigheden zal de rechter kunnen oordelen dat (een deel van) de schade voor rekening van de opdrachtgever dient te komen.

3.2 *Aansprakelijkheid tegenover derden*

Zoals gezegd dienen derden een vordering tegen de accountant bij gebreke van een contractuele relatie te baseren op onrechtmatige daad. Bij derden kan onder andere gedacht worden aan beleggers, obligatiehouders, financiers en andere schuldeisers.

In het *Vie d'Or*-arrest heeft de Hoge Raad voor het eerst uitdrukkelijk bevestigd dat een controlerend accountant een zorgplicht jegens derden kan hebben en op grond van schending van die zorgplicht aansprakelijk kan zijn jegens derden. De Hoge Raad heeft beslist dat beoordeeld moet worden wat van een redelijk handelend en redelijk bekwaam accountant in het kader van een zorgvuldige taakuitoefening moet worden verlangd. Daarbij moet gelet worden op een aantal factoren (onder andere de ernst van de fout, mede gelet op de door de ac-

countant getroffen maatregelen). Het *Vie d'Or*-arrest wordt hieronder uitgebreid behandeld.

De bij wanprestatie besproken eisen met betrekking tot causaliteit, toerekening en eigen schuld zijn eveneens van toepassing bij een vordering uit hoofde van onrechtmatige daad. Daarnaast moet zijn voldaan het relativiteitsvereiste.¹ Dat houdt in dat de vordering uit onrechtmatige daad moet worden afgewezen, indien de geschonden norm niet strekt ter bescherming tegen de schade van de benadeelde. De hiervoor weergegeven discussie welke kring van derden een vordering uit hoofde van onrechtmatige daad tegen de accountant kan instellen, houdt rechtstreeks verband met deze bepaling. Indien de accountant een fout heeft gemaakt en daarmee een norm heeft geschonden, is het nog de vraag of die norm bedoeld was om de derde tegen schade te beschermen.

3.3 *De rechtspraak*

Er zijn slechts een beperkt aantal uitspraken beschikbaar over de aansprakelijkheid van de accountant jegens derden, waaruit een terughoudende opstelling blijkt ter zake van die aansprakelijkheid. Wij doen een greep uit de relevante uitspraken.

3.3.1 *Vie d'Or*²

In deze uitspraak heeft het hoogste rechtscollege van ons land, de Hoge Raad, voor het eerst een oordeel gegeven over de aansprakelijkheid van accountants jegens derden. *Vie d'Or* was een verzekeringsmaatschappij die failliet is gegaan. De polishouders van *Vie d'Or* hadden zich verenigd in een stichting die de accountants aansprakelijk heeft gehouden voor door de polishouders geleden schade op grond van onrechtmatige daad. In deze zaak hadden de accountants ten onrechte een goedkeurende verklaring afgegeven bij de misleidende jaarrekening

1. Art. 6:163 BW

2. HR 13 oktober 2006, *JOR* 2007/296.

1989 van Vie d'Or. Hen werd (daarnaast) verweten dat zij, door de directie en de raad van commissarissen niet te waarschuwen voor het gevaar van discontinuïteit van Vie d'Or, hun controlerende taak onjuist hebben uitgeoefend.

De Hoge Raad stelt in algemene zin voorop dat in het maatschappelijk verkeer derden mogen verwachten dat de informatie die door openbaarmaking van de jaarrekening en een goedkeurende accountantsverklaring naar buiten komt, naar het onafhankelijk en objectief inzicht van de accountant een getrouw beeld geeft. Derden mogen verwachten dat de jaarrekening voldoet aan de wettelijke vereisten en in overeenstemming is met de normen en standaarden die in de beroepsgroep algemeen worden aanvaard. Derden moeten er bij hun beslissing op kunnen vertrouwen dat het gepresenteerde beeld niet misleidend is. De taakuitoefening van de accountant heeft mede een wezenlijk publiek belang, aldus de Hoge Raad.

De Hoge Raad overweegt vervolgens dat een accountant jegens een derde aansprakelijk kan zijn voor de door hem gebrekkig verrichte controlewerkzaamheden. Bij de beantwoording van de vraag of de externe controlerende accountant jegens derden heeft gehandeld in overeenstemming met de van hem in het concrete geval te vergen mate van zorg komt het, aldus de Hoge Raad, aan op een beoordeling van alle omstandigheden van het geval. Daarbij behoren in ieder geval in de beoordeling de volgende factoren betrokken te worden:

- de aard van de geschonden norm;
- de ernst van de geconstateerde schending daarvan;
- de door de accountant wel getroffen maatregelen of verschaft informatie;
- de mate waarin het gevaar van schade door aantasting van de in het geding zijnde vermogensbelangen voor de accountant redelijkerwijs voorzienbaar was, en mede in verband daarmee;
- of die (controle)maatregelen zijn genomen en die waarschuwingen zijn gegeven die in de gegeven omstandigheden redelijkerwijs van de accountant konden worden gevergd ter voorkoming van dit gevaar.

Uit de overweging dat derden op een goedkeurende accountantsverklaring moeten kunnen afgaan, mag ons inziens niet zonder meer worden afgeleid dat iedere derde een vordering op grond van onrechtmatige daad tegen de accountant zou kunnen instellen. De Hoge Raad somt immers een aantal factoren op die relevant zijn voor de vraag of de accountant tegenover de derde aansprakelijk is. Daarmee lijkt de Hoge Raad de kring van derden te beperken.

Hoewel de Hoge Raad een ruime opvatting voorstaat over de taakuitoefening van de accountant, fungeert die veelal als de rechtvaardiging *dat* de accountant jegens derden aansprakelijk kan zijn. Daarmee is het antwoord over de reikwijdte van de aansprakelijkheid nog niet gegeven. Dat moet door de (lagere) rechter aan de hand van het toetsingskader in het *Vie d'Or*-arrest nog nader worden ingevuld.

3.3.2 *Van der Vorst/Sisttermans*¹

Een verkoper van aandelen stelt een actie op grond van onrechtmatige daad in tegen de accountant. De verkoper stelt dat de accountant de schade dient te vergoeden die hij heeft geleden, doordat de verkoper door de koper werd aangesproken op basis van de door hem aan de koper afgegeven balansgarantie, die was gebaseerd op door de accountant gecontroleerde jaarrekening van de verkochte vennootschap. De accountant had een fout gemaakt bij de controle van de hoogte van de fiscaal compensabele verliezen, hetgeen hem op een tuchtrechtelijke veroordeling was komen te staan.

Het Hof oordeelde dat in het specifieke geval niet aan het vereiste van voldoende voorzienbaarheid van schade was voldaan, zodat de gevolgen van de door de accountant gemaakte fout niet aan hem konden worden toegerekend. Hoewel de accountant kon vermoeden dat de gecontroleerde jaarrekening bij de overnameonderhandelingen een rol zou spelen, lag het volgens het Hof op de weg van de verkoper om met de accountant in

1. Gerechtshof 's-Gravenhage 27 juni 2000, *JOR* 2001/70.

overleg te treden over de vraag of hij de jaarrekening ten behoeve van het door hem beoogde specifieke doel, te weten gebruik ten behoeve van de onderhandelingen over de koop van de aandelen, zonder meer als uitgangspunt kon nemen en op basis daarvan een balansgarantie kon afgeven. Bovendien speelde mee dat de accountant niet wist op welke wijze de balansgarantie zou worden geformuleerd (met name of die zich uitstrekte over individuele posten). Evenmin wist de accountant of het gewaardeerde deel van de fiscaal compensabele verliezen een belangrijke rol speelde bij de prijsbepaling tussen koper en verkoper.

Met andere woorden: de accountant had weliswaar een fout gemaakt bij de controle van de jaarrekening, maar hij had er geen rekening mee hoeven te houden dat de verkoper van de aandelen als gevolg hiervan schade zou lijden. Dat was voor hem niet voorzienbaar.

3.3.3 *Van Lanschot/KPMG¹*

In deze zaak was de bank bij het aangaan en verhogen van de kredietverlening afgegaan op jaarrekeningen van de vennootschap, waarbij de accountant goedkeurende verklaringen had afgegeven. De accountant was ter zake hiervan tuchtrechtelijk veroordeeld, omdat de kosten van onderzoek en ontwikkeling in de jaarrekeningen ten onrechte waren geactiveerd en de jaarrekeningen een onjuiste voorstelling gaven van de omvang van de materiële vaste activa. De bank stelde de accountant vervolgens aansprakelijk voor de door haar geleden schade. Zij stelde dat zij bij de kredietverlening was afgegaan op de onjuiste jaarrekeningen en de daarbij afgegeven goedkeurende verklaringen. De rechtbank overwoog daarover:

Hoewel gedaagden tegenover derden hebben in te staan voor betrouwbaarheid van hun controlewerkzaamheden binnen de daaraan door de wetgever gestelde eisen en naar de maatsta-

1. Rechtbank Amsterdam 9 juni 1999, *JOR* 1999/195, welke uitspraak in hoger beroep is bevestigd. Zie Gerechtshof Amsterdam 6 februari 2003, *JOR* 2003/93.

ven van redelijk bekwame en handelende accountants, behoeven zij niet te voorzien dat een erkende bankinstelling als Van Lanschot uitsluitend, althans voornamelijk afgaande op de jaarrekening 1989, zonder eigen onderzoek naar de kredietwaardigheid van een bedrijf in opbouw (...) een krediet verleent van NLG 16 miljoen. Van Lanschot moet de verwijten voor het door haar gestelde verlies daarom zoeken in haar eigen organisatie. De gestelde schade is een gevolg van eigen schuld.

Deze uitspraak is een mooi voorbeeld van het hierboven behandelde 'eigen schuld'-verweer. De rechtbank benadrukt dat de eigen verantwoordelijkheid van de derde vooropstaat, hetgeen ertoe leidt dat de schade geheel voor rekening van de derde komt. Hierbij dient echter wel aangetekend te worden dat het in deze zaak een deskundige zakenbank betrof die de accountant met een claim confronteerde. Dat heeft in de beoordeling van de mate van eigen schuld meegespeeld.

3.3.4 Ropama/Deloitte en Cross Roads/Steen & Partners¹

Deze twee zaken lijken op elkaar, maar verschillen in de beoordeling door de rechtbank. In beide gevallen gaat het – verkort weergegeven – om het volgende. De koper van aandelen in een vennootschap vordert op grond van onrechtmatige daad schadevergoeding van de accountant. Hij stelt dat hij bij de koop is afgegaan op de jaarrekening van de vennootschap en de daarbij afgegeven accountantsverklaring. Na de transactie zou zijn gebleken dat de jaarrekening misleidend is en de accountant de verklaring niet had mogen afgeven. Bijzonder is dat in beide gevallen de accountantsverklaring de vorm heeft van een verklaring van oordeelonthouding. De reden hiervoor was de onzekerheid als gevolg van tekortkomingen in het systeem van de administratieve organisatie en interne beheersing waardoor niet was vast te stellen of de omzet volledig verantwoord was.

1. Rechtbank Rotterdam 30 mei 2007, *JOR* 2009/64 en Rechtbank Rotterdam 15 oktober 2008, *JOR* 2009/65 m.nt. H.J. Blaisse.

In de zaak Ropama/Deloitte neemt de rechtbank als uitgangspunt dat de taakuitoefening van de accountant mede een wezenlijk publiek belang dient en dat ook de koper, als derde, haar gedrag heeft kunnen afstemmen op de jaarrekening *in samenhang met de verklaring van oordeelonthouding waarbij zij bij het nemen of handhaven van financiële beslissingen erop heeft mogen vertrouwen dat het gepresenteerde beeld niet misleidend is*. De rechtbank motiveert niet waarom de koper aan een verklaring van oordeelonthouding het vertrouwen mag ontleen dat de jaarrekening niet misleidend is.

In de zaak Cross Roads/Steen & Partners oordeelt de rechtbank anders. De rechtbank overweegt mede op grond van een tuchtrechtelijke uitspraak dat de accountant onzorgvuldig had gehandeld door de verklaring van oordeelonthouding af te geven. Dit leidt echter niet tot aansprakelijkheid. De rechtbank oordeelt dat de accountant met de verklaring van oordeelonthouding, hoezeer die ook in strijd met accountancyregels tot stand is gekomen, geen misleidend beeld heeft gepresenteerd. Met andere woorden: de koper mocht op grond van de verklaring van oordeelonthouding er niet op vertrouwen dat het in de jaarrekening gepresenteerde beeld niet misleidend was. De rechtbank verwijst daarbij naar de reden van de oordeelonthouding, de wijze van totstandkoming van de verklaring van oordeelonthouding en de omstandigheid dat het voor de accountant niet te voorzien was dat de koper van de aandelen consequenties aan de jaarrekening en de accountantsverklaring zou verbinden. De koper had de jaarrekening moeten verifiëren of tenminste nader overleg met de accountant moeten voeren, aldus de rechtbank. Deze overwegingen sluiten ons inziens aan bij de benadering van de Hoge Raad in het Vie d'Or arrest.

4 **Aansprakelijkheid jegens de gezamenlijke faillissementscrediteuren**

In zeer specifieke gevallen kan de accountant door de curator van een gefailleerde vennootschap (mede) aansprakelijk wor-

den gehouden op grond van onrechtmatige daad. Deze vorde-
ring is aan de orde, indien de gefailleerde vennootschap haar
schuldeisers heeft benadeeld (bijvoorbeeld door een mislei-
dende jaarrekening) terwijl de accountant aan die benadeling
heeft meegewerkt (door een goedkeurende accountantsverkla-
ring af te geven). In dat geval kan de curator niet namens de
gefailleerde vennootschap de accountant aanspreken. De ven-
nootschap heeft immers zelf de benadeling in de hand ge-
werkt. Volgens vaste rechtspraak van de Hoge Raad kan een
curator dan ten behoeve van de gezamenlijke schuldeisers de
accountant aanspreken.¹ Hiervoor is vereist dat de accountant
i. betrokken was 2. bij de benadeling van schuldeisers. Ook
heeft de Hoge Raad geoordeeld ten aanzien van een professio-
nele dienstverlener als de notaris dat van onrechtmatig hande-
len jegens de gezamenlijke schuldeisers 'slechts onder bijzon-
dere omstandigheden' sprake kan zijn. De maatstaf die de
Hoge Raad in die zaak hanteerde was dat de notaris heeft ge-
weten of heeft moeten weten dat zijn medewerking aan het
verlijden van transport- en hypotheekakten ernstig gevaar voor
faillissement van de vennootschap zou meebrengen.²

Voor wat betreft 1 het criterium van betrokkenheid van de ac-
countant geldt dat daarvan sprake kan zijn indien de accoun-
tant de benadeling heeft bevorderd, daarvan heeft geprofiteerd
of de accountant in een positie verkeerde dat hij de gestelde
benadeling had kunnen voorkomen, maar in plaats daarvan
zijn noodzakelijke medewerking heeft verleend. Voor wat be-
treft het criterium van de benadeling van schuldeisers (zie 2.)
geldt dat het moet gaan om een ongeoorloofde inbreuk op de
verhaalsmogelijkheden van de gezamenlijke schuldeisers.³

In de praktijk zal het voor een curator niet eenvoudig zijn de
accountant met succes aansprakelijk te houden ter zake van
een ten onrechte afgegeven goedkeurende accountantsverkla-

1. HR 14 januari 1983, NJ 1983/597 (*Peeters/Gatzen*); HR 8 november 1991, NJ 1992/174 (*Nimox/Van den End*).

2. HR 23 december 1994, NJ 1996/628 (*THB/notaris*).

3. Dit leerstuk is nog volop in ontwikkeling, het bovenstaande geeft de mening van de auteurs weer.

ring bij een jaarrekening. Vaak zal de accountant verweten worden dat bepaalde – en dus niet alle – schuldeisers van de gefailleerde vennootschap zijn afgegaan op de goedkeurende verklaring en op basis daarvan een relatie met de vennootschap zijn aangegaan. Bovendien is het in het algemeen lastig voor de curator om aan te tonen dat de accountant – bij de jaarrekeningcontrole – zich bewust was of had moeten zijn dat zijn werkzaamheden zouden leiden tot benadeling van alle schuldeisers van de vennootschap.

Mocht aan de hierboven genoemde criteria zijn voldaan en de curator spreekt namens de gezamenlijke schuldeisers de accountant aan, dan zou dit de volgende consequenties kunnen hebben:

- iedere schuldeiser wordt het recht ontnomen om de accountant zelf aan te spreken. Die bevoegdheid berust uitsluitend bij de curator;
- de accountant kan de verweren die hij tegen een individuele schuldeiser heeft, niet in de procedure tegen de curator gebruiken. Zo zal een verweer van de accountant omtrent de specifieke deskundigheid of wetenschap bij een van de schuldeisers hem geen soelaas bieden in de procedure tegen de curator (het is de vraag of dit in een procedure stand houdt; in onze visie zou dit niet moeten kunnen);
- indien de vordering van de curator wordt afgewezen, kunnen de individuele schuldeisers niet alsnog zelf een procedure starten tegen de accountant.

Is niet aan bovengenoemde criteria voldaan, dan kunnen de individuele schuldeisers zelf de accountant rechtstreeks aanspreken. In dat geval kan de accountant uiteraard wel alle specifieke verweren ten aanzien van die schuldeiser inroepen.

5 **Betekenis van uitspraken van de tuchtrechter voor civiele claims**

Het komt regelmatig voor dat voorafgaand aan of gelijktijdig met het instellen van een civielrechtelijke claim tegen de accountant eveneens een klacht wordt ingediend bij de tuchtrechter.¹ Niet zelden wordt het instellen van een tuchtklacht gebruikt als opstap naar een civiele claim. Echter, bedacht moet worden dat het tuchtrecht van een andere aard is dan een civiele aansprakelijkheidsprocedure. De tuchtrechtspraak beoogt misslagen van accountants in de uitoefening van hun beroep en van inbreuken op verordeningen van de NBA en het in diskrediet brengen van het accountantsberoep te weren en te beteugelen en is gericht op het algemeen belang van een goede beroepsuitoefening van het accountantsberoep. In de civiele procedure gaat het om het vaststellen van aansprakelijkheid.

Op grond van vaste rechtspraak van de Hoge Raad gelden de volgende uitgangspunten:

- het oordeel van de tuchtrechter bindt de civiele rechter niet;
- als de civiele rechter tot een ander oordeel komt, moet hij dat (extra) motiveren;
- de kosten van de tuchtprocedure komen – bijzondere omstandigheden daargelaten – niet voor vergoeding in aanmerking.

Deze uitgangspunten worden hieronder aan de hand van de rechtspraak toegelicht en gelden voor de verhouding tussen civiele en tuchtuitspraken, ongeacht om welke vrije beroepsbeoefenaar het gaat.

Het eerste uitgangspunt kwam aan de orde in een zaak waarbij aan de accountant in het kader van een aandelenoverdracht opdracht was verstrekt tot het vaststellen van een over-

1. Tuchtklachten worden behandeld door de Accountantskamer te Zwolle. Tegen uitspraken van de Accountantskamer staat beroep open bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven.

namebalans.¹ In de tuchtzaak was de accountant een maatregel opgelegd, omdat in de overnamebalans ten onrechte geen mededeling was gedaan over een latente belastingschuld van de vennootschap. In de daaropvolgende civiele procedure stelde de verkoper dat de beslissing van de tuchtrechter in beginsel wanprestatie of een onrechtmatige daad oplevert. De Hoge Raad oordeelde dat indien de tuchtrechter vaststelt dat niet conform een voor het desbetreffende beroep geldende norm is gehandeld, dit de burgerlijke rechter niet dwingt tot het oordeel dat sprake is van wanprestatie of van een onrechtmatige daad.

Het tweede uitgangspunt is voor het eerst in een medische zaak uitgemaakt. De Hoge Raad heeft uitgemaakt dat een rechter bij afwijking van het standpunt van de tuchtrechter dit zodanig dient te motiveren dat dit, ook in het licht van de beoordeling door de tuchtrechter, voldoende begrijpelijk is.² Die extra motiveringseis wordt ingevuld door bijvoorbeeld verklaringen van door de rechter benoemde deskundigen.

Het derde uitgangspunt is door de Hoge Raad voor het eerst beslist in een civiele procedure tegen een notaris.³ De Hoge Raad oordeelde dat bij een tuchtklacht andere maatstaven en andere bewijsregels kunnen worden gehanteerd dan bij een civiele aansprakelijkheidsprocedure. Tevens gaf de Hoge Raad aan dat een tuchtprocedure niet als een redelijke maatregel ter vaststelling van aansprakelijkheid is te beschouwen. Dit betekent dat de kosten van de tuchtprocedure door de benadeelde niet in de civiele procedure als schade gevorderd kunnen worden.

Ten slotte merken wij op dat de civiele rechter geneigd is de uitspraak van de (gespecialiseerde) tuchtrechter te volgen naarmate de tuchtuitspraak beter gemotiveerd is.

1. HR 15 november 1996, NJ 1997/151 (*NTBF/Paardekooper & Hoffman*).

2. HR 12 juli 2002, NJ 2003/151.

3. HR 10 januari 2003, NJ 2003/537 (*Portielje/Y*).

6 Beperking van de aansprakelijkheid

De accountant kan zijn aansprakelijkheid jegens de opdrachtgever beperken door een exoneratieclausule overeen te komen. Dat kan in de overeenkomst van opdracht worden vastgelegd, maar vaak is zo'n clausule opgenomen in de algemene voorwaarden. De exoneratieclausule geeft de accountant (enige) bescherming tegen aansprakelijkheid ten opzichte van de opdrachtgever, tegenover een derde kan de accountant zich in beginsel niet op algemene voorwaarden beroepen.

Indien een accountant op de overeenkomst met zijn opdrachtgever zijn algemene voorwaarden van toepassing wil verklaren, is het van belang dat die voorwaarden rechtsgeldig worden overeengekomen. Hiervoor is vereist dat de opdrachtgever een redelijke mogelijkheid is geboden om van de voorwaarden kennis te nemen. Dat betekent dat normaal gesproken de algemene voorwaarden voor of ten tijde van het sluiten van de overeenkomst (van opdracht) aan de opdrachtgever verstrekt dienen te worden. Indien er sprake is van een vaste relatie tussen de accountant en de opdrachtgever, dan is het niet nodig om bij iedere separate opdracht de algemene voorwaarden opnieuw ter hand te stellen. In ieder geval moeten de voorwaarden opnieuw verstrekt worden als er wijzigingen in zijn aangebracht.¹

De NBA heeft twee versies van de Model Algemene Voorwaarden uitgegeven. In beide versies is een exoneratieclausule opgenomen. In de standaardmodel algemene voorwaarden is de aansprakelijkheid van de accountant beperkt tot het bedrag dat in een voorkomend geval door de aansprakelijkheidsverzekeraar wordt uitgekeerd voor het betreffende geval, vermeerderd met het eventuele eigen risico van de accountant. Indien de aansprakelijkheidsverzekering niet uitkeert, dan is de aansprakelijkheid beperkt tot één maal het in rekening gebrachte

1. In het kader van dit artikel wordt niet diep ingegaan op de vraag wanneer partijen zijn gebonden aan algemene voorwaarden respectievelijk wanneer de algemene voorwaarden van toepassing zijn. Verwezen wordt naar B. Wessels, R.H.C. Jongeneel, M.J. Hendrikse (red.), *Algemene voorwaarden* (serie Recht en Praktijk), Deventer: Kluwer 2010.

honorarium. Als de aansprakelijkheid voortvloeit uit een overeenkomst met een looptijd van meer dan één jaar, dan is de aansprakelijkheid beperkt tot maximaal drie maal het honorarium dat in de twaalf maanden voorafgaande aan het ontstaan van de schade in rekening is gebracht. De aansprakelijkheid is in alle gevallen in beginsel beperkt tot het bedrag van € 300.000. Partijen kunnen een ander maximum afspreken.

In de tweede versie van de Model Algemene Voorwaarden is in de exoneratieclausule onderscheid gemaakt tussen controleopdrachten¹ en overige opdrachten.² Bij controleopdrachten is de aansprakelijkheid gelimiteerd tot drie maal het honorarium (met dien verstande dat indien de opdracht een periode bestrijkt die langer is dan twaalf maanden, gekeken wordt naar drie maal het honorarium over de laatste twaalf maanden). Bij overige opdrachten is de aansprakelijkheid gelimiteerd tot één maal het honorarium (met dien verstande dat indien de opdracht een periode bestrijkt die langer is dan zes maanden, gekeken wordt naar het honorarium over de laatste zes maanden). De aansprakelijkheid is hierbij niet beperkt tot een maximum van € 300.000. Evenmin is een koppeling opgenomen met het bedrag dat de verzekeraar in een voorkomend geval uitkeert.

De alternatieve aansprakelijkheidsregeling is opgesteld vanuit de gedachte dat er bepaalde gevallen denkbaar zijn waarbij de accountantspraktijk de beperking van de aansprakelijkheid niet wil koppelen aan de dekking van een aansprakelijkheidsverzekering.

De exoneratieclausules gelden niet in geval van opzet of bewuste roekeloosheid door de accountant. In die gevallen kan daarop geen beroep worden gedaan.

Een andere mogelijkheid om aansprakelijkheid zoveel mogelijk af te weren is door in de algemene voorwaarden een zoge-

1. Een definitie van deze term is in de algemene voorwaarden opgenomen.

2. Een definitie van deze term is in de algemene voorwaarden opgenomen.

noemde vervaltermijn op te nemen. Op grond daarvan komen vorderingsrechten van de opdrachtgever na een bepaalde termijn te vervallen. Anders dan een verjaringstermijn is een vervaltermijn niet wettelijk geregeld. Dat betekent dat een vervaltermijn uitdrukkelijk moet worden overeengekomen.

De NBA heeft in haar voorbeeldmodel een vervaltermijn van één jaar opgenomen. Dit betekent dat indien de opdrachtgever bijvoorbeeld van mening is dat de accountant een ondeugdelijke controle heeft uitgevoerd of anderszins wanprestatie heeft gepleegd, maar vervolgens langer dan één jaar wacht met het starten van een gerechtelijke procedure tegen de accountant, hij de bevoegdheid om dat alsnog te doen heeft verloren. Deze vervaltermijn geldt niet voor het indienen van een klacht bij de Accountantskamer en/of de Raad voor Geschillen.

6.1 *Wettelijke limitering?*

Het feit dat benadeelden steeds vaker hun pijlen richten op accountants (waarbij de gedachte lijkt te zijn dat accountantskantoren 'diep pockets' hebben) heeft geleid tot een discussie in Europees verband over de vraag of de aansprakelijkheid van accountants wettelijk moet worden gelimiteerd. De Europese Commissie heeft op basis van onderzoek naar de verschillende aansprakelijkheidsregimes vier opties ter consultatie voorgelegd aan de lidstaten, te weten:

- een absolute limiet op EU-niveau;
- de limiet is afhankelijk van de grootte van de onderneming (lees: opdrachtgever);
- de limiet is afhankelijk van de omvang van de declaraties;
- de accountant is aansprakelijk naar evenredigheid van zijn verantwoordelijkheid.

De voorganger van de NBA, het NIVRA, heeft zich destijds (in maart 2007) uitgesproken voor de derde optie. De Europese Commissie heeft in 2008 de aanbeveling gedaan dat op nationaal niveau van de lidstaten de aansprakelijkheid van de

accountant wordt beperkt mits geen afbreuk wordt gedaan aan het recht van de benadeelde op een redelijke schadevergoeding en mits geen sprake is van opzet van de accountant.¹ De Nederlandse wetgever heeft echter geen opvolging gegeven aan deze aanbevelingen en is voor zover bekend ook niet van plan dit te gaan doen.

7 Beroepsaansprakelijkheidsverzekering

Ongeacht de deskundigheid en zorgvuldigheid van een accountant en ongeacht de deugdelijkheid van het systeem van risicomangement, valt het niet uit te sluiten dat de accountant op enig moment een fout maakt. Bovendien komt het voor dat de accountant ten onrechte met een claim wordt geconfronteerd, in welk geval verweer zal moeten worden gevoerd. Een goede beroepsaansprakelijkheidsverzekering is dan ook onmisbaar.

Dit is door de NBA onderkend. Sinds 1 juli 2004 is de accountant krachtens Nadere voorschriften inzake de continuïteit van de beroepsuitoefening door de openbaar accountant verplicht een beroepsaansprakelijkheidsverzekering af te sluiten. Die verplichting is nu opgenomen in art. 11 Verordening accountantsorganisaties, die kort gezegd bepaalt dat de accountant ter zake van het risico van beroepsaansprakelijkheid adequaat moet zijn verzekerd. Dit is uitgewerkt in art. 12 dat de minimumeisen bevat.²

De meest in het oog springende eisen van art. 12 Verordening accountantsorganisaties zijn:

1. Aanbeveling van de Europese Commissie inzake de beperking van de wettelijke aansprakelijkheid van wettelijke auditoren en auditkantoren, 5 juni 2008, 2008/473/EG.

2. Voor accountantskantoren die niet over een vergunning beschikken als bedoeld in art. 5 Wta gelden dezelfde minimum eisen. Verwezen wordt naar art. 28 en 29 Nadere voorschriften accountantskantoren ter zake van assurance-opdrachten (AA's en RA's) en art. 3 en 4 Nadere voorschriften accountantskantoren ter zake van assurance verwante opdrachten (AA's en RA's).

- er moet een minimaal verzekerd bedrag zijn, dat gebaseerd wordt op de jaarlijkse omzet van de accountantsorganisatie. Dit varieert van een minimaal verzekerd bedrag van € 300.000 bij een omzet tot € 500.000 tot een minimaal verzekerd bedrag van € 3.000.000 bij een omzet van meer dan € 2.500.000;
- het maximale eigen risico is eveneens afhankelijk van de omzet van het accountantskantoor;
- de juridische kosten voor het voeren van verweer in civiele procedures dienen te worden gedekt door de verzekeraar. Hoewel dit op grond van art. 12 niet verplicht is, is het verstandig om de juridische kosten van tuchtrechtelijke procedures eveneens mee te verzekeren.

Tenzij anders is overeengekomen, geeft een beroepsaansprakelijkheidsverzekering uitsluitend dekking voor fouten gemaakt tijdens de looptijd van de verzekering en in die periode aan de verzekeraar zijn gemeld. Dit systeem brengt met zich mee, dat indien een fout voor de ingangsdatum van de verzekering wordt gemaakt of na afloop van de verzekering wordt gemeld, de accountant geen dekking zou hebben. Om dit te voorkomen is in art. 12 Verordening accountantsorganisaties de verplichting opgenomen om de inloop- en uitloopriscico's gedurende ten minste twee jaren te verzekeren. Inloopriscico betekent dat aanspraken voor fouten gemaakt vóór de ingangsdatum van de verzekering niet zijn gedekt. Uitloopriscico betekent dat aanspraken ingesteld ná de einddatum voor fouten gemaakt tijdens de looptijd van de verzekering niet zijn gedekt.

De eis dat het risico van beroepsaansprakelijkheid adequaat dient te worden verzekerd, betekent dat onder de dekking van de verzekering alle werkzaamheden die door de accountant (en zijn organisatie) worden verricht, dienen te vallen. De verzekering biedt veelal uitsluitend dekking tegen aanspraken die voortvloeien uit werkzaamheden die een accountant op grond van zijn normale bedrijfsuitoefening verricht. Indien hij andere werkzaamheden verricht die niet direct in verband staan met zijn beroep (zoals het fungeren als commissaris of penningmeester), biedt de verzekering geen dekking.

8 **Literatuur**8.1 *Boeken*

- a. E.J.A.M. van den Akker, *Beroepsaansprakelijkheid ten opzichte van derden*, Den Haag: Boom Juridische Uitgevers 2001.
- b. W.J.M. van Andel, F.M.J. Verstijlen, *Materieel faillissementsrecht: de Peters-Gatzen vordering en de overeenkomst binnen faillissement* (Preadviezen 2006 uitgebracht voor de Vereniging voor burgerlijk recht), Deventer: Kluwer 2006.
- c. H. Beckman, 'Persoonlijke aansprakelijkheid van de openbaar accountant', in: *Aansprakelijkheid en draagplicht van bestuurders, commissarissen en accountants; verzekeringsaspecten* (Serie Monografieën vanwege het Van der Heijden Instituut, deel 37), Deventer: Kluwer 1991.
- d. A.T. Bolt, J. Spier, *De uitdijende reikwijdte van de aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad* (Handelingen Nederlandse-Juristenvereniging 1996), Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1996.
- e. T.F.E. Tjong Tjin Tai, *Mr. C. Asser's handleiding tot de beoefening van het Nederlands burgerlijk recht. 7. Bijzondere overeenkomsten. Deel IV.* Opdracht incl. de geneeskundige behandelingsovereenkomst en de reisovereenkomst*, Deventer: Kluwer 2009.

8.2 *Artikelen*

1. K.A.J. Bisschop, 'De buitencontractuele aansprakelijkheid van de accountant', *NTBR* 1994, 2.
2. E.A. de Jong, 'De derdenaansprakelijkheid van de accountant voor zijn goedkeurende verklaring', *Ondernemingsrecht* 2003, 16.
3. D.C. Koolmees, 'Civielrechtelijke aansprakelijkheid van accountants', *WPNR* 2005/6624.
4. S. Parijs, 'De verbinding tussen de accountant en zijn opdrachtgever', *Tijdschrift voor Jaarrekeningrecht* 2012, 1.
5. E.C.A. Rass, 'Buitencontractuele aansprakelijkheid van de openbaar accountant als jaarrekeningcontroleur', *Ondernemingsrecht* 2008, 53.

6. H. Reimers, 'Beperkte aansprakelijkheid van accountants voor de verklaring bij de jaarrekening ten opzichte van derden', *Tijdschrift voor Jaarrekeningrecht* 2006, 3.
7. T. van Wijngaarden, 'Accountant en aansprakelijkheid', *MAB* januari/februari 2000.